2017-06-20

Raimonda Žiūkaitė. Vidurnakčio violončelės žiedas

Mario Brunello. LNF nuotr.

Pirmąją birželio pusę sostinės melomanus tradiciškai džiugina dar 1997-aisiais Nacionalinės filharmonijos organizuoti pradėtas „Vilniaus festivalis“, publikai siūlantis įvairiapusę klasikinės muzikos programą. Džiugu tai, kad festivalis užsako kūrinių ir lietuvių kompozitoriams. Priešingai nei aktualiosios muzikos festivalyje „Gaida“, kuriame koncertai dažnai būna sudaryti tik iš premjerų, „Vilniaus festivalio“ renginiuose šios įsiterpia tarp klasikos. Vienas tokių koncertų su Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru ir dirigentu Modestu Pitrėnu birželio 7 d. kvietė į Filharmoniją. Ypač masino tarp romantizmo epochos opusų nuskambėjusi Justės Janulytės premjera, specialiai sukurta festivalio užsakymu, kurioje solo partiją griežė žymus italų violončelininkas Mario Brunello.

Kalbant apie muzikos grožį, aukščiausiu įvertinimu kartais tampa frazė „noriu, kad tai grotų per mano laidotuves“. Ne vienas klasikinės muzikos mylėtojų tokiu kūriniu pasirinktų vėlyvojo romantiko Gustavo Mahlerio Penktosios simfonijos IV dalį „Adagietto“ styginiams ir arfai. Maloniai nustebino, kad šį populiarų kūrinį M. Pitrėnas dirigavo mintinai, be natų. Taip tarp jo ir orkestrantų užsimezgė dar intensyvesnis ryšys, leidęs neįtikėtinus dinaminius niuansus, kai per akimirką nuo *forte* nutilstama iki *pianissimo*. Dėmesį taip pat patraukė violončelių „žiedas“ – netradiciškai puslankiu aplink dirigentą išsidėstę violončelininkai.

Po melodingojo „Adagietto“ atėjo laikas vakaro premjerai. Visiškoje tamsoje orkestro styginininkai ir solistas M. Brunello pagriežė neįprastą Koncertą violončelei ir orkestrui „Vidurnakčio saulė“. Jo autorės, Italijoje gyvenančios Justės Janulytės, kūrybai būdinga monochrominė muzika (muzikinis audinys iš vienodo tembro instrumentų), taip pat gamtos fizikinių fenomenų tematika, t. y. lėti laipsniški muzikiniai procesai, imituojantys gamtos procesus – debesys, ilgėjančios naktys ir pan. Polinkis prie gamtos autorę vienija su solistu Brunello, kuris mėgsta griežti gamtos apsuptyje – kalnuose, dykumoje, ten, kur sukuriamos nekasdieninės akustinės erdvės.

Po romantinio patoso „Vidurnakčio saulė“ – itin tylu, subtilu, trapu. Solistas vis griežė, tarsi ramiai kartojo tuos pačius aukštyn kylančius sekstos, septimos arba oktavos intervalus nuo dviem stygomis sugrojamos tercijos, o jį supo veik negirdimas orkestro čirpimas. „Raktas“ į unikalų orkestro skambesį – stipriai garsą slopinančios metalinės (dar vadinamos „naktinėmis“) surdinos. Daugiau jokio vyksmo, tik vis (tarsi svarstymas, retorinis klausimas ar nepasiekiamo siekimas) kartojamos tylios violončelės frazės. Ilgainiui, praslinkus 10 minučių, orkestro fonas garsėja, ima gausti žemas tonas, šmėkšteli flažoletai, o solisto melodija pranyksta. Vėl pasigirdus reprizai, apima nusivylimas – negi taip nuspėjamai ABA forma ir pasibaigs kūrinys. Laimei, kompozitorė meta kozirius (šįkart pasirinkdama ABAC formą): orkestro skambesys išauginamas iki mirguliuojančios masės, kuri solistą paskandina. Šioje kulminacijoje garsas erdviškai keliauja ratu po orkestrą (nes garsiau sugroja tai vienas, tai kitas orkestro „kraštas“). Sukuriamas nuostabus slenkantis, knibždantis peizažas. Galiausiai jis tilsta, išsigrynina ir prasiplečia (žemiesiems intrumentams plečiantis žemyn, aukštiems – *glissando* aukšyn).

Kaip teigė kompozitorė, tai pats tyliausias jos kūrinys. „Muzika tokia lėta, kad prarandi laiko pojūtį, o klausantis jos tamsoje išnyktų ir erdvės pojūtis. Tai būtų idealu“ – interviu atskleidė J. Janulytė. Iš tiesų, kūrinys protarpiais gal net per statiškas, per tylus ir lėtas šių dienų skubančiam ir prie stiprių dirgiklių pratusiam žmogui. Bet vis dėlto tai buvo meistriškas idėjos realizavimas.

Bisui violončelininkas jautriai sugrojo Artimųjų Rytų muziką primenančią melodiją. Sprendžiant iš plojimų, publikai tai patiko dar labiau nei premjera.

Antrojoje koncerto dalyje NSO atliko pagal tragišką V. Hugo dramą sukurtą Felixo Mendelssohno-Bartholdy koncertinę uvertiūrą „Riui Blazas“ (Ruy Blas) op. 95 ir to paties kompozitoriaus kelionių po Italiją įkvėptą simfoniją Nr. 4, A-dur, „Itališkąją“, op. 90, kurią Mendelssohnas po premjeros 1833 m. draudė publikuoti, siekdamas ją perrašyti. Vis dėlto antrajai koncerto daliai parinkti kūriniai nebekėlė tiek emocijų.

Sausakimša salė įrodė, kad koncertas sulaukė klausytojų dėmesio. Ir ne veltui – kokybiškas muzikos atlikimas ir programa padovanojo vakarą, kupiną malonių garsinių įspūdžių, o J. Janulytės premjera romantizmo jausmų audrose buvo ypatingo įsiklausymo pareikalavęs nuščiuvimas, kuris atsipirko dėl įtaigaus meninio rezultato.

Lietuvos muzikos antena

Like Share

RĖMĖJAS SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

DRAUGAI: Lietuvos muzikos informacijos centras · ASOCIACIJA LATGA · Bernardinai.lt Interneto dienraštis · LIETUVOS MUZIKŲ SĄJUNGA · KLAIPĖDOS KONCERTŲ SALĖ